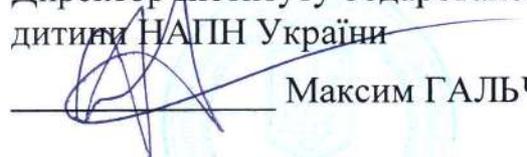

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту обдарованої
дитини НАПН України

Максим ГАЛЬЧЕНКО

«27» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ З ЦИКЛУ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**«Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та
захист його результатів»**

для підготовки здобувачів ступеня доктор філософії
в галузі знань «А Освіта»
зі спеціальності «А1 Освітні науки»
освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

**Київ
2025**

Робоча програма навчальної дисципліни «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, які навчаються за спеціальністю А1 Освітні науки, галузь знань А Освіта, освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. 22 с.

Розробники:

Волощук Іван Степанович, доктор педагогічних наук, доцент,
Аніщенко Наталя Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
Мадзігон Василь Миколайович, доктор педагогічних наук, професор.

Викладачі:

Тименко Володимир Петрович, доктор педагогічних наук, професор,
Аніщенко Наталя Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент,

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих (протокол № 8 від «26» серпня 2025 р.)

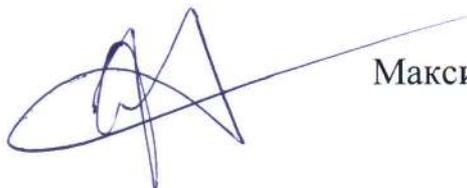
Завідувач відділу інноваційних технологій
в освіті обдарованих,
доктор педагогічних наук, професор

Микола ПІДДЯЧИЙ

Затверджено вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України
(протокол № 9 від «27» серпня 2025 р.).

Голова вченої ради

Максим ГАЛЬЧЕНКО

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань А Освіта	Нормативна	
Модулів – 5	Спеціальність А1 Освітні науки, ОНП «Освіта та розвиток обдарованої особистості»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 5		1	
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи аспіранта – 4 год.	Третій (освітньо- науковий) рівень вищої освіти	1 - 2	
		Лекції	
		30 год.	
		Семінарські	
		30 год.	
		Практичні	
		-	
		Самостійна робота	
120 год.			
Вид контролю: залік, екзамен			

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1:2.

2. Мета та завдання дисципліни

Мета курсу «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів» – озброїти аспірантів базовими методологічними знаннями та практичними вміннями, необхідними і достатніми для того, щоб вони були здатні виконати наукове дослідження з освітніх проблем і захистити його результати, планувати самостійні відповідні дослідження і керувати науковою діяльністю студентів та обдарованих учнів у системі шкільної та позашкільної освіти.

Завдання курсу «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів»:

1. Ознайомлення аспірантів із суттю наукової діяльності та специфікою дослідження освітніх проблем.

2. Засвоєння аспірантами процесу розроблення методології дослідження та відповідної методики з врахуванням специфіки запитання дослідження, базових методологічних принципів і підходів, доцільних і можливих технологій, методів і прийомів дослідження.

3. Опанування технологіями дослідження освітніх проблем.

4. Опанування методами і прийомами, що використовуються у педагогічних дослідженнях.

5. Формування практичних умінь з використання технічних і програмних засобів у педагогічному дослідженні.

6. Формування практичних умінь з використання математичного апарату опрацювання емпіричних даних та узагальнення результатів дослідження.

7. Комплексна підготовка аспірантів до захисту результатів виконаного дослідження.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН) з дисципліни «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів» (згідно освітньо-наукової програми):

ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН-2. Вміти застосовувати на практиці навички спілкування в діалогічному і монологічному режимах з широкою науковою спільнотою та громадськістю в педагогічній галузі; ефективно комунікувати, продукувати професійні дискурси з урахуванням особливостей адресатів різних соціальних груп; усно та письмово презентувати складну комплексну інформацію в зрозумілій комунікантам формі; послідовно і грамотно експлікувати власні думки, володіти науковою мовою (українською чи іноземною); навички усного і письмового мовлення; виступати публічно, дискутувати, обґрунтовувати, доводити тощо.

ПРН-3. Вміти застосовувати знання щодо інформаційних технологій, використовувати ці технології в науковій, освітній і професійній діяльності; розумітись в базах даних та інших електронних ресурсах, спеціалізованому програмному забезпеченні у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.

ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.

ПРН-5. Вміти генерувати нові ідеї, створювати теоретичні моделі та креативні підходи до здійснення педагогічного дослідження; створювати нові методи в практично-педагогічній діяльності та новітні педагогічні методики з використанням сучасних інноваційних технологій.

ПРН-6. Вміти ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат педагогічних досліджень формулювати мету, завдання і гіпотезу дослідження, створювати програму (теоретичного, експериментального) педагогічного дослідження та реалізовувати її; системно оцінювати результати науково-дослідної роботи; формулювати висновки і складати рекомендації для практичного впровадження її результатів у дослідницько-педагогічну практику та систему вищої освіти; визначати перспективи подальших досліджень.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.

ПРН-10. Знати яким чином розробляти і застосовувати методологію дослідження з урахуванням різних педагогічних концепцій, теорій, підходів, парадигм, шкіл, незалежно від їх методологічної спрямованості; визначати стратегічний план дослідження в області обдарованості; володіти навичками моделювання; усвідомлювати способи створення нового педагогічного знання; розвивати шляхи вирішення нових педагогічних проблем і реалізовувати нові ідеї в області обдарованості.

ПРН-12. Вміти вибирати і доречно використовувати теоретичні (якісні) і релевантні критеріям і показникам емпіричні методи та технології педагогічного дослідження; застосовувати методи діагностики обдарованості,

технології та методи статистичної обробки емпіричних даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи; вибрати або створювати ефективні методики емпіричного педагогічного дослідження відповідно до критеріальних показників наукової розвідки у сфері обдарованості.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні опанувати **компетентності**.

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні (ЗК):

ЗК-1. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями, та академічної доброчесності в наукових дослідженнях.

ЗК-2. Здатність презентувати результати досліджень та професійно спілкуватися українською й іноземною мовами з колегами, широким академічним співтовариством і суспільством у цілому в межах свого педагогічного і лінгвістичного досвіду.

ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК-4. Здатність проводити дослідження на відповідному вимогам науки рівні, розробляти та управляти науковими проектами.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.

ЗК-6. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології в науково-педагогічній діяльності.

Спеціальні (СК):

СК-1. Здатність здобувати глибокі знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК-2. Здатність дотримуватись етики досліджень / принципів, вимог щодо академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес

вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.

СК-5. Здатність застосовувати якісні та кількісні методи при проведенні наукових педагогічних досліджень в галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК 11. Здатність до продукування нових ідей та розв'язання комплексних програм в галузі дослідницько-інноваційної діяльності, апробації результатів наукового дослідження, їх поширення та впровадження у педагогічну практику на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

3. Програма дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СУТЬ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 1. Суть наукової діяльності. Наукове пізнання. Форми і характерні ознаки наукового знання. Наукове дослідження. Сигнал і шум. Похибка обстеження. Систематична похибка. Випадкова похибка. Абсолютна і відносна похибка обстеження. Межі істинного значення досліджуваної характеристики. Зменшення впливу побічних факторів на результати обстеження. Ефект спостерігача. Розвиток науки. Типи наукових досліджень. Структурування наукових досліджень. Умови функціонування науки як соціального інституту.

Тема 2. Засоби обстеження, обстежувальні шкали та достовірність результатів обстеження. Ознаки, властивості і величини. Типи величин. Дискретні випадкові величини. Неперервні випадкові величини. Нормально розподілені випадкові неперервні величини. Процес обстеження. Вимірювання величин. Фіксація властивостей. Ідентифікація ознак. Типологія засобів обстеження. Точність і чутливість приладів вимірювання. Метрологічні вимоги до пристроїв фіксації: валідність, надійність і коректність пристроїв фіксації. Метрологічна характеристика інструментів ідентифікації. Загальна характеристика шкал. Шкала найменувань. Рангова шкала. Рейтингова шкала. Порядкова шкала. Шкала рівних інтервалів. Шкала пропорційних оцінок. Конструювання обстежувальних шкал. Побудова номінальних шкал. Побудова шкали рівних інтервалів. Контрольні шкали. Обстежувальні шкали і особливості виконання обстежень у дослідженні освітніх проблем.

Тема 3. Об'єкти педагогічного дослідження. Вимоги до об'єктів вивчення і спостереження. Сукупність і вибірка. Проста випадкова вибірка. Стратифікована випадкова вибірка. Кластерна випадкова вибірка. Систематична випадкова вибірка. Зручна вибірка. Цільова вибірка. Репрезентативність вибірки. Об'єм вибірки. Вимоги репрезентативності у різного типу дослідженнях. Технологія утворення вибірок у різного типу дослідженнях. Особливості педагогічного дослідження.

Тема 4. Типологія педагогічних досліджень. Типологія проблем в освіті. Типові запитання у дослідженні освітніх проблем. Шляхи пошуку відповіді на запитання дослідження. Типи досліджень освітніх проблем. Фундаментальне і прикладне педагогічне дослідження. Теоретичне та емпіричне педагогічне дослідження. Кількісне, якісне та категоріальне емпіричне педагогічне дослідження. Етика педагогічного дослідження.

Тема 5. Філософський базис педагогічних досліджень. Проблема істини у науковому дослідженні. Практика як критерій істини у позитивізмі. Істина як корисність ситуативної ідеї в інструменталізмі. Істина як соціальний феномен у неопозитивізмі та його теоретичні засади (принципи верифікації, конвенціоналізму та фізикалізму). Екзистенціалістське трактування істини. Феноменологічний критерій істини. Компроміс віри і знань у неотомізмі. Базисне поле розв'язання освітніх проблем. Розвиток духовного, пізнавального та фізичного потенціалу учнів. Диференціація навчально-виховного процесу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПЛАНУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 6. Методологічні засади пізнання освітнього середовища. Методологічні принципи і підходи в науковому дослідженні. Методологія наукового дослідження. Методологічні принципи наукового пізнання: системності, моделювання, єдності динамічного і статичного, єдності загального, особливого та одиничного, заперечення, єдності якості і кількості, суперечності, розвитку, причинності, конкретності істини, взаємозв'язку теорії і практики. Методологічні підходи до дослідження педагогічних явищ: аксіологічний, суб'єктно-об'єктний, діяльнісний, диференційований, індивідуальний, культурологічний, етнопедагогічний, синергетичний, функціональний, комплексний, формалізований, структурний, цілісний.

Тема 7. Методи і методичні прийоми дослідження освітніх проблем. Методичний прийом, метод і технологія наукового дослідження. Метод і методичний прийом. Метод і технологія. Класифікація методів і технологій педагогічного дослідження. Методичні прийоми: абстрагування, аналіз, анкетування, бесіда, біографічний опис, вимірювання, дедукція, експертна оцінка, екстраполяція, ідеалізація, ідентифікація, індукція, інтерв'ювання, інтерполяція, класифікація, конкретизація, контент-аналіз, математичний аналіз емпіричних даних, порівняння, упорядкування, синтез, систематизація, узагальнення, фіксація, формалізація.

Тема 8. Методи дослідження освітніх проблем: опрацювання документальних джерел. Документальні джерела. Первинні і вторинні документальні джерела. Достовірність документальних джерел. Особливості аналізу документальних джерел. Якісний аналіз документальних джерел. Кількісний аналіз документальних джерел.

Тема 9. Методи дослідження освітніх проблем: спостереження. Загальні ознаки спостережень. Типи спостережень: співучасне і неспівучасне спостереження, явне і неявне спостереження, природне і стимуляційне спостереження, польове і лабораторне спостереження, контрольоване і неконтрольоване спостереження, групове і одиничне спостереження, комунікативне і некомунікативне спостереження, пряме і опосередковане спостереження. Інструментарій педагогічних спостережень. Недоліки спостережень. Методи підвищення надійності результатів спостережень.

Тема 10. Методи дослідження освітніх проблем: опитування. Опитування: анкетування та інтерв'ювання. Технологія опитування. Надійність результатів опитування. Загальні вимоги до запитань та відповідей. Запитання стосовно фактів. Запитання стосовно оцінок. Відкриті і закриті запитання. Прямі і непрямі запитання. Особові і безособові запитання. Програмні і дочірні запитання. Цільові і функціональні запитання. Основні і контрольні запитання. Принципи побудови засобу опитування. Технологія розроблення засобу опитування. Проба засобу опитування. Особливості побудови планів інтерв'ю. Методика інтерв'ювання. Підготовка інтерв'юєрів. Вплив дослідника на респондента. Класифікація опитувальників. Соціометричне опитування. Експертне опитування.

Тема 11. Методи дослідження освітніх проблем: тестування. Загальні відомості про тестування. Типологія тестів. Тести досягнень. Тести інтелекту. Субтести. Трудність субтесту. Дискримінантність субтесту. Внутрішня узгодженість тесту. Конструювання тесту. Стандартизована тестова шкала. Паралельна форма тесту. Адаптація тесту. Бланк обстеження. Контрольні роботи. Показники навчальних досягнень.

Тема 12. Методика дослідження. Тема дослідження. Гіпотеза дослідження. Мета дослідження. Структура дослідження: завдання дослідження і запитання до завдань дослідження. Необхідні наукові факти. Спосіб отримання наукових фактів. Інструментарій отримання наукових фактів. Методика дослідження та її зв'язок з методологією дослідження.

Тема 13. Раціональні та оптимальні експериментальні плани. Основні завдання планування експерименту. Однофакторні і багатфакторні експериментальні плани. Однофакторні експериментальні плани без обмежень на рандомізацію. План двофакторного експерименту без обмежень на рандомізацію. План трифакторного експерименту без обмежень на рандомізацію. Експериментальні плани з обмеженнями на рандомізацію: змішаний експериментальний план, випадковий експериментальний план, блочний випадковий експериментальний план, латинський квадрат, греко-латинський квадрат. Сутнісні ознаки оптимального експерименту.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ВИКОНАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 14. Теоретичні дослідження. Характерні ознаки теоретичного дослідження. Етнографічне педагогічне дослідження. Бібліографічне педагогічне дослідження. Історично-педагогічне дослідження. Порівняльно-педагогічне дослідження. Концептуальне педагогічне дослідження.

Тема 15. Констатувальні дослідження. Зовнішня валідність результатів констатувального дослідження. Непараметричні методи статистичного аналізу категоріальних даних. Непараметричні методи статистичного аналізу порядкових даних. Непараметричні методи статистичного аналізу кількісних даних. Висновки щодо середнього значення сукупності. Висновки щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку незалежних вибірок. Висновки щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку залежних вибірок. Висновки відносно дисперсії сукупності. Висновки відносно σ_1^2 / σ_2^2 для незалежних вибірок. Висновки відносно σ_1^2 / σ_2^2 для залежних вибірок.

Тема 16. Кореляційні дослідження. Природа кореляційного дослідження. Інтерпретація кореляційного зв'язку між характеристиками. Діаграма розсіювання. Обчислення кореляційного зв'язку. Рівняння передбачення. Часткова кореляція. Пошук взаємозв'язку між величинами: процентування. Перевірка незалежності класифікації об'єктів за кількома ознаками. Факторний і кластерний аналізи. Загрози внутрішній валідності у кореляційних дослідженнях.

Тема 17. Експериментальні дослідження. Методології детермінантного вивчення. Характерні ознаки квазіекспериментального дослідження. Загрози валідності в квазіекспериментальних дослідженнях. Унікальність експериментального дослідження. Рандомізація дії зовнішніх чинників. Нерандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного обстеження однієї групи, план доін'єктного – післяін'єктного обстеження однієї групи. Квазірандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного порівняння двох груп, план доін'єктного – післяін'єктного порівняння двох груп. Рандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного обстеження двох рандомізованих груп, план доін'єктного – післяін'єктного обстеження двох рандомізованих груп, план з чотирма рандомізованими групами Соломона. Серійні експериментальні плани. Експериментальні плани з одним суб'єктом: А – В – план, А – В – А – план, А – В – А – В – план, багатобазисний план. Загрози валідності експериментального дослідження.

Тема 18. Використання технічних засобів у процесі виконання педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі планування педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі виконання педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі опрацювання отриманих даних педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі презентації і підготовки до друку одержаних результатів.

4. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Л	Пр. (сем)	Інд	Срс
1	2	3	5	6	7
Змістовий модуль 1. Суть наукової діяльності та особливості педагогічного дослідження					
Тема 1. Суть наукової діяльності	6	1	1		4
Тема 2. Засоби обстеження, обстежувальні шкали та достовірність результатів обстеження	6	1	1		4
Тема 3. Об'єкти педагогічного дослідження	6	1	1		4
Тема 4. Типологія педагогічних досліджень	6	1	1		4
Тема 5. Філософський базис педагогічних досліджень	6	1	1		4
Разом за змістовим модулем 1	30	5	5		20
Змістовий модуль 2. Планування педагогічного дослідження					
Тема 6. Методологічні засади пізнання освітнього середовища	6	1	1		4
Тема 7. Методи і методичні прийоми дослідження освітніх проблем.	6	1	1		4
Тема 8. Методи дослідження освітніх проблем: опрацювання документальних джерел	6	1	1		4
Тема 9. Методи дослідження освітніх проблем: спостереження	6	1	1		4
Тема 10. Методи дослідження освітніх проблем: опитування	6	1	1		4
Тема 11. Методи дослідження освітніх проблем: тестування	6	1	1		4
Тема 12. Методика дослідження	6	1	1		4
Тема 13. Раціональні та оптимальні експериментальні плани	6	1	1		4
Разом за змістовим модулем 2	48	8	8		32
Змістовий модуль 3. Виконання педагогічного дослідження					
Тема 14. Теоретичні дослідження	6	1	1		4
Тема 15. Констатувальні дослідження	6	1	1		4
Тема 16. Кореляційні дослідження	6	1	1		4
Тема 17. Експериментальні дослідження	6	1	1		4
Тема 18. Використання технічних засобів у процесі виконання педагогічного дослідження	6	1	1		4
Разом за змістовим модулем 3	30	5	5		20

Змістовий модуль 4. Опрацювання результатів педагогічного дослідження					
Тема 19. Описова статистика	6	1	1		4
Тема 20. Вивідна статистика	6	1	1		4
Тема 21. Використання програмних засобів у педагогічному дослідженні	6	1	1		4
Тема 22. Логічна інтерпретація результатів дослідження	6	1	1		4
Разом за змістовим модулем 4	24	4	4		16
Змістовий модуль 5. Захист результатів наукового дослідження					
Тема 23. Нормативні вимоги до дисертацій	12	2	2		8
Тема 24. Підготовка рукописів за результатами дослідження	12	2	2		8
Тема 25. Процедура захисту дисертації	12	2	2		8
Тема 26. Супровідні документи та їх підготовка	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 5	48	8	8		32
Усього годин:	180	30	30		120

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Суть наукової діяльності. Похибка обстеження. Систематична похибка. Випадкова похибка. Абсолютна і відносна похибка обстеження. Межі істинного значення досліджуваної характеристики.	1
2	Засоби обстеження, обстежувальні шкали та достовірність результатів обстеження. Вимірювання величин. Фіксація властивостей. Ідентифікація ознак. Типологія засобів обстеження. Точність і чутливість приладів вимірювання. Метрологічні вимоги до пристроїв фіксації: валідність, надійність і коректність пристроїв фіксації. Метрологічна характеристика інструментів ідентифікації.	1
3	Об'єкти педагогічного дослідження. Проста випадкова вибірка. Стратифікована випадкова вибірка. Кластерна випадкова вибірка. Систематична випадкова вибірка. Зручна вибірка. Цільова вибірка.	1
4	Типологія педагогічних досліджень. Типи досліджень освітніх проблем. Фундаментальне і прикладне педагогічне дослідження. Теоретичне та емпіричне педагогічне дослідження.	1
5	Філософський базис педагогічних досліджень. Екзистенціалістське трактування істини. Феменологічний критерій істини. Компроміс віри і знань у неотомізмі.	1
6	Методологічні засади пізнання освітнього середовища. Методологічні принципи наукового пізнання: системності, моделювання, єдності динамічного і статичного, єдності загального, особливого та одиничного, заперечення, єдності якості і кількості, суперечності, розвитку, причинності, конкретності істини, взаємозв'язку теорії і практики.	1

7	Методи і методичні прийоми дослідження освітніх проблем. Класифікація методів і технологій педагогічного дослідження.	1
8	Методи дослідження освітніх проблем: опрацювання документальних джерел. Достовірність документальних джерел. Особливості аналізу документальних джерел.	1
9	Методи дослідження освітніх проблем: спостереження. Інструментарій педагогічних спостережень.	1
10	Теоретичні дослідження. Історично-педагогічне дослідження. Порівняльно-педагогічне дослідження.	1
11	Використання технічних засобів у процесі виконання педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі виконання педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі опрацювання отриманих даних педагогічного дослідження.	1
12	Нормативні вимоги до дисертацій. Нормативні документи, які регламентують процедуру атестації здобувача ступеня доктора філософії. Керівні принципи.	2
13	Процедура захисту дисертації. Переваги нової процедури захисту.	2
	Разом:	15

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи дослідження освітніх проблем: опитування. Запитання стосовно фактів. Запитання стосовно оцінок. Відкриті і закриті запитання. Прямі і непрямі запитання. Особові і безособові запитання. Програмні і дочірні запитання. Цільові і функціональні запитання. Основні і контрольні запитання.	1
2	Методи дослідження освітніх проблем: тестування. Трудність субтесту. Дискримінантність субтесту. Внутрішня узгодженість тесту. Конструювання тесту. Стандартизована тестова шкала.	1
3	Методика дослідження. Необхідні наукові факти. Спосіб отримання наукових фактів. Інструментарій отримання наукових фактів.	1
4	Раціональні та оптимальні експериментальні плани. Експериментальні плани з обмеженнями на рандомізацію: змішаний експериментальний план, випадковий експериментальний план, блочний випадковий експериментальний план, латинський квадрат, греко-латинський квадрат.	1
5	Констатувальні дослідження. Висновки щодо середнього значення сукупності. Висновки щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку незалежних вибірок. Висновки щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку залежних вибірок.	1
6	Кореляційні дослідження. Обчислення кореляційного зв'язку. Рівняння передбачення. Часткова кореляція. Пошук взаємозв'язку між величинами: процентування. Перевірка незалежності класифікації об'єктів за кількома ознаками.	1

7	Експериментальні дослідження. Нерандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного обстеження однієї групи, план доін'єктного – післяін'єктного обстеження однієї групи. Квазірандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного порівняння двох груп, план доін'єктного – післяін'єктного порівняння двох груп. Рандомізовані експериментальні плани: план післяін'єктного обстеження двох рандомізованих груп, план доін'єктного – післяін'єктного обстеження двох рандомізованих груп, план з чотирма рандомізованими групами Соломона. Серійні експериментальні плани.	1
8	Описова статистика. Міри центральної тенденції. Міри мінливості.	1
9	Вивідна статистика. Визначення меж довірчого інтервалу. Статистичні гіпотези. Перевірка нормальності розподілу: асиметрія, ексцес, критерій Пірсона.	1
10	Використання програмних засобів у педагогічному дослідженні. Дисперсійний аналіз. Багатомірний дисперсійний аналіз. Проста і множинна регресії.	1
11	Логічна інтерпретація результатів дослідження. Індуктивні умовиводи: повна, неповна і наукова індукція. Методи єдиної подібності, єдиної відмінності, супутніх змін і залишків. Аналогія.	1
12	Підготовка рукописів за результатами дослідження. Академічна доброчесність. Рекомендований перелік стилів оформлення наукових публікацій.	2
13	Супровідні документи та їх підготовка. Процедура проведення захисту дисертаційного дослідження.	2
	Разом:	15

7. Теми лабораторних занять (не передбачається).

8. Самостійна робота

Зміст самостійної роботи з дисципліни «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів» спрямовано на поглиблення теоретичних знань та практичних умінь аспірантів, розвиток їхнього самостійного мислення і набуття ними вмінь опрацювання навчальної літератури з тих питань, які в силу обмеженості бюджету часу, відведеного на аудиторні заняття, не розглядалися, але які важливі для цілісного засвоєння курсу.

Завдання для самостійної роботи аспірантів відповідно до теми заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Суть наукової діяльності. Зменшення впливу побічних факторів на результати обстеження. Ефект спостерігача. Розвиток науки. Типи наукових досліджень. Структурування наукових досліджень. Умови функціонування науки як соціального інституту.	4

2.	Засоби обстеження, обстежувальні шкали та достовірність результатів обстеження. Загальна характеристика шкал. Шкала найменувань. Рангова шкала. Рейтингова шкала. Порядкова шкала. Шкала рівних інтервалів. Шкала пропорційних оцінок. Конструювання обстежувальних шкал. Побудова номінальних шкал. Побудова шкали рівних інтервалів. Контрольні шкали. Обстежувальні шкали і особливості виконання обстежень у дослідженні освітніх проблем.	4
3.	Об'єкти педагогічного дослідження. Репрезентативність вибірки. Об'єм вибірки. Вимоги репрезентативності у різного типу дослідженнях. Технологія утворення вибірок у різного типу дослідженнях. Особливості педагогічного дослідження.	4
4.	Типологія педагогічних досліджень. Кількісне, якісне та категоріальне емпіричне педагогічне дослідження. Етика педагогічного дослідження.	4
5.	Філософський базис педагогічних досліджень. Базисне поле розв'язання освітніх проблем. Розвиток духовного, пізнавального та фізичного потенціалу учнів. Диференціація навчально-виховного процесу.	4
6.	Методологічні засади пізнання освітнього середовища. Методологічні підходи до дослідження педагогічних явищ: аксіологічний, суб'єктно-об'єктний, діяльнісний, диференційований, індивідуальний, культурологічний, етнопедагогічний, синергетичний, функціональний, комплексний, формалізований, структурний, цілісний.	4
7.	Методи і методичні прийоми дослідження освітніх проблем. Методичні прийоми: абстрагування, аналіз, анкетування, бесіда, біографічний опис, вимірювання, дедукція, експертна оцінка, екстраполяція, ідеалізація, ідентифікація, індукція, інтерв'ювання, інтерполяція, класифікація, конкретизація, контент-аналіз, математичний аналіз емпіричних даних, порівняння, упорядкування, синтез, систематизація, узагальнення, фіксація, формалізація.	4
8.	Методи дослідження освітніх проблем: опрацювання документальних джерел. Якісний аналіз документальних джерел. Кількісний аналіз документальних джерел.	4
9.	Методи дослідження освітніх проблем: спостереження. Недоліки спостережень. Методи підвищення надійності результатів спостережень.	4
10.	Методи дослідження освітніх проблем: опитування. Принципи побудови засобу опитування. Технологія розроблення засобу опитування. Проба засобу опитування. Особливості побудови планів інтерв'ю. Методика інтерв'ювання. Підготовка інтерв'юєрів. Вплив дослідника на респондента. Класифікація опитувальників. Соціометричне опитування. Експертне опитування.	4
11.	Методи дослідження освітніх проблем: тестування. Паралельна форма тесту. Адаптація тесту. Бланк обстеження. Контрольні роботи. Показники навчальних досягнень.	4

12.	Методика дослідження. Методика дослідження та її зв'язок з методологією дослідження.	4
13.	Раціональні та оптимальні експериментальні плани. Сутнісні ознаки оптимального експерименту.	4
14.	Теоретичні дослідження. Концептуальне педагогічне дослідження.	4
15.	Констатувальні дослідження. Висновки відносно дисперсії сукупності. Висновки відносно σ_1^2 / σ_2^2 для незалежних вибірок. Висновки відносно σ_1^2 / σ_2^2 для залежних вибірок.	4
16.	Кореляційні дослідження. Факторний і кластерний аналізи. Загрози внутрішній валідності у кореляційних дослідженнях.	4
17.	Експериментальні дослідження. Експериментальні плани з одним суб'єктом: А – В – план, А – В – А – план, А – В – А – В – план, багатобазисний план. Загрози валідності експериментального дослідження.	4
18.	Використання технічних засобів у процесі виконання педагогічного дослідження. Використання технічних засобів на етапі презентації і підготовки до друку одержаних результатів.	4
19.	Описова статистика. Перетворення емпіричних даних. Трансформація масиву емпіричних даних.	4
20.	Вивідна статистика. Використання табличних значень функції нормального розподілу.	4
21.	Використання програмних засобів у педагогічному дослідженні. Факторний аналіз. Кластерний аналіз. Дискримінантний аналіз. Аналіз таблиць спорідненості.	4
22.	Логічна інтерпретація результатів дослідження. Логічні закони: тотожності, суперечності, виключення третього, достатньої підстави. Доведення. Теоретичне узагальнення.	4
23.	Нормативні вимоги до дисертацій. Зв'язок системи атестації з акредитацією програм аспірантури.	8
24.	Підготовка рукописів за результатами дослідження. Апробація результатів наукового дослідження.	8
25.	Процедура захисту дисертації. Попередня експертиза.	8
26.	Супровідні документи та їх підготовка. Затвердження і скасування рішення.	8
	Разом:	120

Під час самостійної роботи від аспірантів вимагається:

1. Ведення тематичного словника.
2. Опрацювання літератури за формою, яка обирається самостійно (план-конспект, опорний конспект, тези, таблиця, схема тощо).
3. Порівнювання викладу матеріалу з визначеного питання у різних джерелах.
4. Застосовування сучасних технічних засобів і прикладних програмних продуктів.
5. Доповнення списку рекомендованої літератури джерелами, які аспірант підібрав самостійно.

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з дисципліни «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів» – це вид навчально-дослідної роботи аспіранта, яка відображає рівень його навчальної компетентності і практичної підготовки у формі дослідницького пошуку.

Мета ІНДЗ: актуалізація знань із навчальної дисципліни та їх практичне застосування у дослідницькій діяльності.

Зміст ІНДЗ: Працюючи над ІНДЗ, аспірант визначається із запитанням, на яке йому потрібно дати наукову відповідь, застосувавши опитування. Після цього він розробляє опитувальник, формує вибірку респондентів, проводить опитування і формулює висновок. Одержані результати він оформляє у вигляді звіту.

Орієнтовна структура звіту ІНДЗ: запитання дослідження, розроблений опитувальник, опис способу утворення вибірки, отримані емпіричні дані, висновок. Критерії та шкалу оцінювання ІНДЗ наведено у таблиці 9.1.

Таблиця 9.1

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді звіту

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Якість запитання дослідження	2
2.	Розроблений опитувальник	2
3.	Залучена вибірка	2
4	Отримані емпіричні дані	2
5.	Сформульований висновок	2
Разом		10

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з дисципліни «Планування і виконання педагогічного дослідження, опрацювання та захист його результатів».

10. Методи навчання

I група методів

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- словесні методи - розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
- наочні методи - ілюстрація, демонстрація;
- практичні методи: вправи, практичні роботи;
- індуктивні методи;
- дедуктивні методи;
- репродуктивні методи;

- творчі методи.

II група методів

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

III група методів

Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV група методів

Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

11. Методи контролю

Оцінювання: залік (ІНДЗ, тестовий контроль успішності аспірантів), екзамен

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти для заліку

Поточний контроль						Підсумковий контроль	Сума
T1*	T2	T3	T4	T5	Виконання ІНДЗ**	Залік/ Екзамен	100
15***	15	15	15	15	10	15	

Примітки:

*T1, ..., T5 – модулі.

**ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання.

***15 – максимальна сума балів, яку можна набрати за модуль.

Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Рейтингова оцінка здобувача	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна:

1. Мадзігон В.М., Волощук І.С. Технології дослідження освітніх проблем. – К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 370 с.
2. Хриков Є.М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. – Х., 2018.
3. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
4. Тлумачно-термінологічний словник з методології наукового педагогічного дослідження / упорядники Н.Н. Чайченко, І.В. Ярмак. – Суми : СОШПО, 2012. – 36 с.
5. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. – К.- Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – 308 с.
6. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів : підруч. – 2-ге вид., випр. і доп. / Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. – К.: Знання, 2004. – 331 с.
7. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г.С. Цехмістрова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 240 с.
8. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.

Додаткова:

1. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. – Суми : СОШПО, 2015. – 190 с.
2. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: 2003. – 116 с.

14. Інформаційні ресурси:

1. www.studfile.net
2. www.nenc.gov.ua
3. www.studopedia.com.ua
4. www.studentam.net.ua
5. www.ukped.com

15. Запитання для тестового контролю знань аспірантів

- 1.1. Що таке систематична похибка?
- 1.2. Що таке випадкова похибка?
- 1.3. Що таке абсолютна похибка?
- 1.4. Що таке відносна похибка?
- 1.5. Коли вдаються до вимірювання величини?
- 1.6. Коли вдаються до фіксації властивості?

- 1.7. Коли вдаються до ідентифікації ознаки?
- 1.8. Які бувають вибірки?
- 1.9. Які типи педагогічних досліджень прийнято виокремлювати?
- 1.10. На якому бісному полі слід шукати розв'язання освітніх проблем?
- 2.1. Які методологічні принципи наукового пізнання ви знаєте?
- 2.2. Які методологічні підходи до дослідження педагогічних явищ ви знаєте?
- 2.3. Як пов'язані методичний прийом, метод і технологія наукового дослідження?
- 2.4. Як класифікуються методи педагогічного дослідження?
- 2.5. Як класифікуються технології педагогічного дослідження?
- 2.6. Чим відрізняються первинні і вторинні документальні джерела?
- 2.7. Яку назву має кількісний аналіз документальних джерел?
- 2.8. Які типи спостережень ви знаєте?
- 2.9. У яких формах проводять опитування?
- 2.10. Які типи запитань використовують в опитувальниках?
- 2.11. Як класифікуються опитувальники?
- 2.12. Як класифікуються тести?
- 2.13. Що таке трудність субтесту?
- 2.14. Що таке дискримінантність субтесту?
- 2.15. Що таке внутрішня узгодженість тесту?
- 2.16. Що таке методика дослідження?
- 2.17. Яка відмінність між однофакторним і багатфакторним експериментальним планом?
- 2.18. Яка специфіка експериментальних планів без обмежень на рандомізацію?
- 2.19. Які ви знаєте експериментальні плани з обмеженнями на рандомізацію?
- 2.20. В чому суть оптимального експериментального плану?
- 3.1. В чому суть етнографічного педагогічного дослідження?
- 3.2. В чому суть бібліографічного педагогічного дослідження?
- 3.3. В чому суть історично-педагогічного дослідження?
- 3.4. В чому суть порівняльно-педагогічного дослідження?
- 3.5. В чому суть концептуального педагогічного дослідження?
- 3.6. Чому важлива зовнішня валідність результатів констатувального дослідження?
- 3.7. Що характерно для непараметричних методів статистичного аналізу?
- 3.8. Який критерій використовують для висновків щодо середнього значення сукупності?
- 3.9. Який критерій використовують для висновків щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку незалежних вибірок?
- 3.10. Який критерій використовують для висновків щодо $\mu_1 - \mu_2$ у випадку залежних вибірок?
- 3.11. Який критерій використовують для висновків відносно дисперсії сукупності?
- 3.12. Який критерій використовують для висновків відносно σ_1^2 / σ_2^2 для незалежних вибірок?

- 3.13. Який критерій використовують для висновків відносно σ_1^2 / σ_2^2 для залежних вибірок?
- 3.14. В чому суть кореляційного дослідження?
- 3.15. Як інтерпретується кореляційний зв'язок між характеристиками?
- 3.16. Що визначають за допомогою рівняння передбачення?
- 3.17. Що таке факторний аналіз?
- 3.18. Що таке кластерний аналіз?
- 3.19. Чим унікальне експериментальне дослідження?
- 3.20. Якими є характерні ознаки квазіекспериментального дослідження?
- 3.21. Які нерандимізовані експериментальні плани ви знаєте?
- 3.22. Які квазірандимізовані експериментальні плани ви знаєте?
- 3.23. Які рандимізовані експериментальні плани ви знаєте?
- 3.24. В чому суть серійного експериментального плану?
- 3.25. Які експериментальні плани з одним суб'єктом ви знаєте?
- 3.26. У який спосіб використовуються технічні засоби на етапі планування педагогічного дослідження?
- 3.27. У який спосіб використовуються технічні засоби на етапі виконання педагогічного дослідження?
- 3.28. У який спосіб використовуються технічні засоби на етапі опрацювання отриманих даних педагогічного дослідження?
- 3.29. У який спосіб використовуються технічні засоби на етапі презентації одержаних результатів?
- 3.30. У який спосіб використовуються технічні засоби на етапі підготовки до друку одержаних результатів?
- 4.1. В чому полягає завдання описової статистики?
- 4.2. Які форми графічного представлення емпіричних даних ви знаєте?
- 4.3. Для чого упорядковують емпіричні дані?
- 4.4. Які міри центральної тенденції ви знаєте?
- 4.5. Які міри мінливості ви знаєте?
- 4.6. З якою метою перетворюють емпіричні дані?
- 4.7. Якими є завдання вивідної статистики?
- 4.8. На що вказують межі довірчого інтервалу?
- 4.9. В чому суть статистичної гіпотези?
- 4.10. Що таке асиметрія?
- 4.11. Що таке ексцес?
- 4.12. В який спосіб використовують критерій Пірсона для перевірки нормальності розподілу?
- 4.13. Чим відрізняються між собою діаграми, графіки і гістограми?
- 4.14. Що таке дисперсійний аналіз?
- 4.15. Що таке дискримінантний аналіз?
- 4.16. Яка наукова цінність таблиць спорідненості?
- 4.17. Як класифікуються дедуктивні умовиводи?
- 4.18. Як класифікуються індуктивні умовиводи?
- 4.19. Які методи доведення істинності індуктивних умовиводів ви знаєте?

4.20. Які логічні закони ви знаєте?

5.1. Які структурні елементи є обов'язковими в оформленні дисертації?

5.2. Що таке анотація? Яким має бути її обсяг? У чому особливості написання анотації? Чи може анотація подаватися третьою мовою, пов'язаною з предметом дослідження?

5.3. Які структурні компоненти є обов'язковими в оформленні автореферату дисертації?

5.4. Назвіть основні нормативні вимоги до оформлення дисертаційного дослідження.

5.5. Яким чином формується список використаних джерел?

5.6. Чи може бібліографічний опис використаного джерела обмежуватися обов'язковою інформацією, необхідною для однозначної ідентифікації цього джерела.

5.7. Чи може до додатків включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації?

5.8. Що є обов'язковим додатком до дисертації?

5.9. Що таке академічна доброчесність?

5.10. У чому переваги нової процедури захисту дисертації?

16. Екзаменаційні білети

1. Суть наукової діяльності та особливості педагогічного дослідження

2. Планування педагогічного дослідження

3. Виконання педагогічного дослідження

4. Опрацювання результатів педагогічного дослідження

5. Захист результатів наукового дослідження